

MAUS

PREŽIVJELI PRIČA

MAUS

PREŽIVJELI PRIČA
IZ MOG OCA
KRVARI
POVIJEST

... TAKO
SU POČELE
MOJE NEVOLJE

art spiegelman

Hvala Kenu i Flo Jacobs, Ernieju Gehru,
Paulu Pavelu, Louise Fili i Stevenu Helleru,
čija su pozitivna mišljenja i moralna podrška
pomogli uobličiti ovu knjigu.

Hvala Mali Spiegelman na pomoći oko prevođenja
poljskih knjiga i dokumenata te na tome što je željela da
se Maus dogodi.

Te hvala Françoise Mouly na njezinoj inteligenciji i
poštenju, uređivačkoj vještini i na njezinoj ljubavi.

art spiegelman MAUS

Naslov izvornika:

Maus I. — A Survivor's Tale.

My Father Bleeds History

Maus II. — A Survivor's Tale.

And Here My Troubles began

Prvo izdanje: 1986, Pantheon Books
Copyright (c) 1973, 1980, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986,
Art Spiegelman

Prijevod: Tatjana Jambrišak

Lektura: Darko Mačan

Prilagodba dizajna: Melina Mikulić,
Studio grafičkih ideja d.o.o.

Unost teksta i priprema za tisak: Naklada Fibra d.o.o.

Izrada tipografije Maus: Lucijan Bratuš, Ciril Horjak,
Sebastjan Kurmanšek i Art Spiegelman

FIBRA
Samo dobri stripovi.

Izdavač: Naklada Fibra d.o.o.

Glavni urednik: Marko Šunjić

Tisak: Tiskara Meić d.o.o., Zagreb

ISBN: 978-953-7437-70-1

Naklada: 1000 primjeraka

Hvala Cirilu Horjaku.
Hvala Laili Šprajc iz Židovske općine Zagreb.

BIBLIOTEKA ORKA
POSEBNA IZDANJA * KNJIGA 2

Rego Park, New York 1958.

MAUS

Z A A N J U

IZ MOG OCA KRVARI POVIJEST

(SREDINA 30-TIH DO ZIME 1944.)

S A D R Ž A J

- 11 glava prva / šaik
- 27 glava druga / medeni mjesec
- 43 glava treća / ratni zarobljenik
- 73 glava četvrta / omča se steže
- 97 glava peta / mišje rupe
- 131 glava šesta / mišolovka

»Židovi su nesumnjivo rasa,
ali ne ljudska.«

A D O L F H I T L E R

G L A V A P R V A

Pošao sam naći se s ocem u Rego Parku. Nisam ga dugo vidio - nismo bili bliski.

Nakon večere me odveo u moju bivšu sobu ...

DOĐI - PRIČAMO DOK PEDALIRAM ...

DOBRO MI JE ZA SRCE, PEDALE. ALI, RECI MI, KAKO SI TI? KAKO IDU STRIPOVI?

JOŠ UVIJEK ŽELIM NACRTATI ONAJ STRIP O TEBI ...

ONAJ O KOJEM SAM TI PRIČAO ...

O TVOM ŽIVOTU U POLJSKOJ, I RATU.

MOJ ŽIVOT UZE O BI MNOGO KNJIGA, A I NITKO NE ŽELI ČUTI TE PRICE.

JA ŽELIM ČUTI. POČNI S MAMOM ... RECI MI KAKO STE SE SRELI.

BOLJE DA CRTAŠ ONO ŠTO TI NOSI NOVAC ...

ALI, AKO ŽELIŠ, KAŽEM TI ... TADA JA ŽIVIO U CZESTOCHOWI, MALOM GRADU NE-DALEKO NJEMAČKE GRANICE ...

BAVIO SE TEKSTILOM - KUPNJA I PRODAJA - NISAM PUNO ZARADIO, ALI UVIJEK DOVOLJNO ZA ŽIVOT.

DRUGO JUTRO MI SE SRELI. ROĐAKINJA I ANJA
PRICALE NEKAD ENGLJSKI.

PROŠLO MOŽDA
TJEDAN DANA
KAD JE LUCIJA
OPET DOŠLA I
VIDJELA SLIKU ...

NIJE LAKO BILO LUCIJE SE OSLOBODITI.

ANJINI RODITELJI ŽELJELI DA SE ONA UDA. IMA LA TADA 24, A JA 30.

ZYLBERBERGOVI IMALI TVORNICU ČARAPA - JEDNU OD NAJVEĆIH U POLJSKOJ ... ALI KAD JA DOŠAO U NJIHOVU KUĆU, KAO DA DOŠAO KRALJ ...

DA VIDIM KAKVA JE DOMAĆICA, ZAVIRIO U ANJIN ORMAR.

ACH! ZABORAVIO ISPRIČATI NEŠTO
OD PRIJE SELIDBE U SOŚNOWIEC, A
NAKON ZARUKA.

JEDNU VEČER ZVONI NA VRATIMA ...

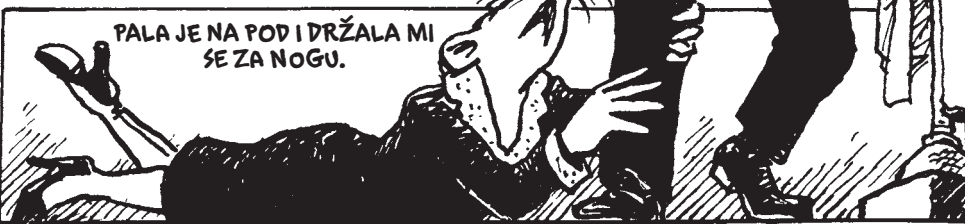
ŠTO ĆEŠ TI TU? BAŠ
IZLAZIM.

I-IDEM S
TOBOM.

NE, NE MO-
ŽEŠ IĆI S ...

MOLIM
TE, VLA-
DEK!

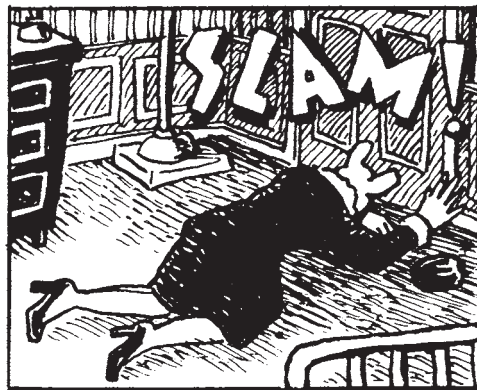

PALA JE NA POD I DRŽALA MI
SE ZA NOGU.

NE BJEŽI!

SHVATIO JA DA PREDUGO BIO S NJOM.

OTRČAO DO PRIJATELJA KOJI NAS
UPOZNAO. ON JE SMIRIO I ODVEO DOMA.

NISAM VIŠE ČUO OD LUCIJE - ALI, NI OD ANJE ...

NEMA POZIVA, NEMA PISAMA, NIŠTA! ŠTO DOGODILO SE?

KAŽE DA NE ŽELI PRICATI S TOBOM!

DOBILA JE PISMO OD NEKOG IZ CZESTOCHOWE. BOŽE! PIŠE NAJGORE O TEBI!

NE MOGU JE UVJERITI PREKO TELEFONA. DOĆI ĆU VLAKOM U PETAK NAKON POSLA.

NIJE BIO PRAZNIK, ALI OTIŠAO JA U SOSNOWIEC.

RECI MI, ANJA - ŠTO SAM TO TAKO RUŽNO NAPRAVIO?

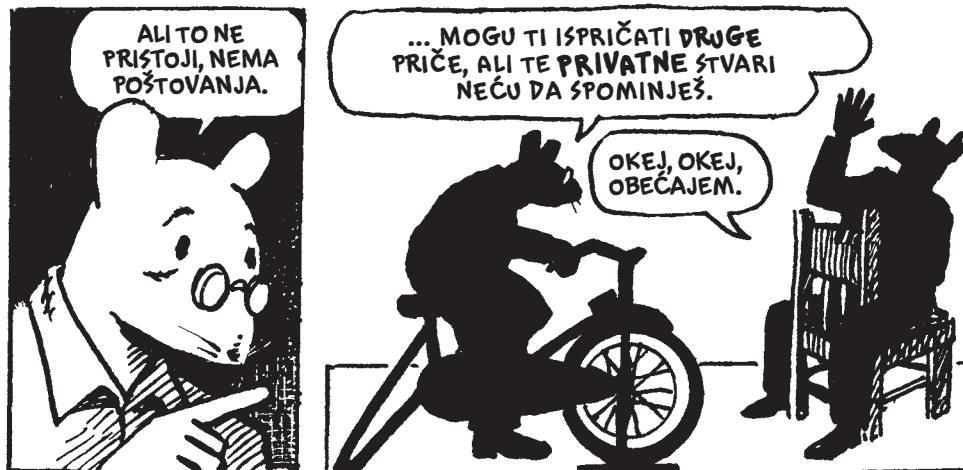

TAKO SE JA PRESELIO
U SOSNOWIEC KRAJEM
1936.; 14. VELJAČE 1937.
MI VJENČANI.

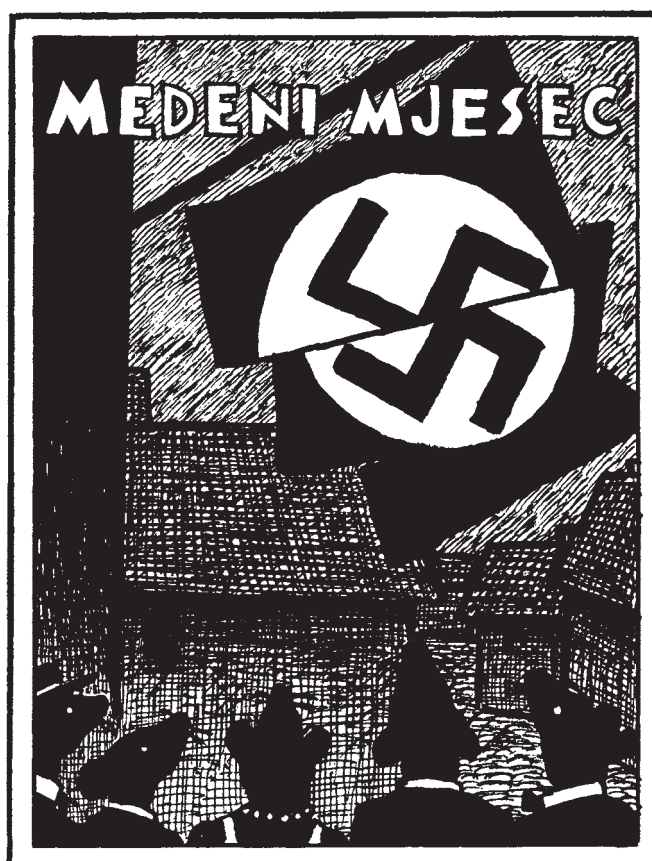

G L A V A   D R U G A

Sljedećih sam mjeseci redovito posjećivao oca kako bih čuo cijelu priču.

ČAK I NAKON VJENČANJA, KAD BI DOŠAO U SO-SNOWIEC, ANJA UVIJEK IŠLA VIDJETI GA.

NISAM ZNAO, NARAVNO, DA ON BIO KOMUNIST. UVIJEK SE DRŽIM DALJE OD KOMUNISTA.

MALO NAKON VJENČANJA, VRAĆAM SE S POSLOVNOG PUTA...

HEJ, VLADEK, UPRAVO SU UHITILI KROJAČICU IZ TVOG ULAZA! ...

IMALA JE NEKE TAJNE KOMUNISTIČKE DOKUMENTE!

ONDA SE POPEO NA KAT ...

POLICIJA, UPRAVO UHIT... A? ŠTO SE DOGODILO?

POLICIJA JE BILA TU!

TRAŽILI SU ANJU!

SAD NAM JE REKLA ...

ONAJ DEČKO IZ VARŠAVE DONOSI KOMUNISTIČKE LETKE.

ONA IH PREVODI NA NJEMAČKI I DIJELI!

ANJA JE BILA UPLETENA U ZAVJERE!

MALO
PRIJE
POLICIJA
DOŠLA, PRI-
JATELJI JE
NAZVALI ...

KAD OTKRIJU TU PRICU, BIO SPREMAN RASKINUTI BRAK.

REKAO JOJ "ANJA, AKO ME HOCES, MORAS MOJIM PUTEM ..."

"AKO HOCES SVOJE PRIJATELJE KOMUNISTE, ONDA JA NE MOGU OSTATI U OVOJ KUCI!"

A ONA BILA DOBRA CURA I, NARAVNO, PRESTALA SA SVIME TIM.

ŠTO SE DOGODILO S KROJACICOM?

GOSPODICA STEFANSKA SJEDILA U ZATVORU DUGO - MOZDA 3 MJESECA.

NIJE BILO DOŠTA DOKAZA I NA KRAJU POLICIJA JE PUSTILA.

TAŠT PLATIO TROŠKOVE ODVJETNIKA I DAO JOJ NEŠTO NOVCA - KOŠTALO TO MOZDA 15.000 ZLOTA.

TO JE PUNO, A?

JA, ALI TO NE SVE. ZA NAS NAPRAVIO MNOGO VIŠE ...

ZNAŠ, VLADEK, KAD MI TI I ANJA BUDETE DALI UNUKA, ŽELIM DA JE IMUČAN.

USKORO ĆU PRODAJOM ZARADITI DOVOLJNO DA OTVORIM TRGOVINU TEKSTILOM ...

TRGOVINU? FUJI! TEBI TREBA TVORNICI TEKSTILA!

TO BI KOŠTALO PRAVO BOGATSTVO!!

NE BRINI - MOGU TI DATI NOVACA I MNOGO KREDITA.

OTVORIO SAM TVORNICU U BIELSKOM, I POSJEĆIVAO ANJU SVAKI VIKEND.

DO LISTOPADA 1937.
TVORNICA SE UHO-
DALA A MOJ PRVI SIN,
RICHIEU, RODIO.

VELIKA BEBA -
PREKO 3 KILE.

BOŽE - ANJA
IMA SAMO 39!

NJEGA NE ZNAŠ. NIJE
PREZIVIO RAT.

DA, ZNAM ...

ALI, ČEKAJ - AKO STE SE OŽENILI U
VELJAČI, A RICHIEU JE ROĐEN U LISTO-
PADU, BIO JE NEDONOŠĆE?

DA, MALO ...

ALI TI - NAKON
RATA, KAD TI ROĐEN
- BIO JOŠ RANIJE.
DOKTORI
MISLIJI NEĆEŠ
PREZIVJETI.

NAŠAO SPECJALIS-
TA, KOJI TE SPASIO ...
MORAO TI SLOMITI
RUKU DA TE IZVADI
IZ ANJINA
TRBUHA!

A KAD SI BIO MALA
BEBE, RUKA TI UVIJEK
ŠKAKALA GORE, OVAKO!

SMIJALI SE I
ZVALI TE
"HEIL HITLER!"

UVIJEK MI GURALI
RUKU DOLJE, A TI BI ...

OOPS!

VIDI ŠTO MI SAD
NAPRAVIO!

JAJ? OKEJ,
POSLIJE ĆU
IH PONOVO
PREBROJITI.

NEI TI NE ZNAŠ
BROJITI TABLETE. JA
TO POSLIJE
... JA ŠTRU-
ČNJAK
ZATO.

I TAKO ... ANJA OŠTALA S
OBITELJI, A JA OTIŠAO U
BIELSKO RADI TVORNICE
I NAĆI NAM ŠTAN ...

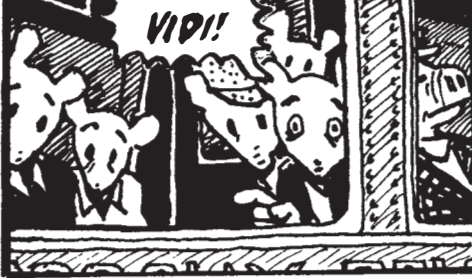

KRENULI ODMAH. SANATORIJ BIO U ČEHOSLOVAČKOJ, JEDAN OD
NAJSKUPLJIH I NAJLJEPŠIH NA SVIJETU.

SJEĆAM SE KAD MI SKORO TAMO,
PROŠLI MALI GRAD.

SVI - SVAKI ŽIDOV U VLAKU - JAKO
UZNEMIREN I PREPLAŠEN.

BIO POČETAK 1938. - PRIJE
RATA - VISOKO U CENTRU
GRADA VIJORILA NACIS-
TIČKA ZASTAVA ...

PRVI PUT JE VIDIO, SVOJIM
OČIMA, SVAŠTIKU.

NAVEČER IŠLI U KAZALIŠTE ILI PLESATI U KAVANU.

JESAM LI TI ISPRIČAO TRAGEDIJU O JASTUKU KOJEG JE MOJA OBITELJ IZGUBILA NA POČETKU RATA 1914.? IMAO SAM SEDAM GODINA ... ŽIVJELI SMO PREBLIZU GRANICE ... NIJE BIL SIGURNO ...

PRIČAO JOJ PRIČE I ŠALE DA JE ZABAVIM ...

... PA SMO UZELI ŠTO SMO MOGLI NA KOLA S ČETIRI KONJA I OTIŠLI KOD DJEDA U RADOMSKO ...

NETKO JE PROJHAO KRAJ NAS I REKAO NAM DA SMO PRED KOJI KILOMETAR IZGUBILI JASTUK. POKUPIO GA JE BIO NEKI PUTNIK ZA AMSTOW.

ZAMISLI - MOJ OTAC NIJE NIKAD PRIJE JAHAO KONJA ... ALI, ISPREGAO JE JEDNOG IZ ZAPREGE I ODJHAO PREMA AMSTOWU ...

ČEKALI SMO I ČEKALI ... MAJKA JE POČELA PLAKATI: "SIGURNO JE PAO I UBIO SE!" MOLILA GA JE BILA DA "PUŠTI JASTUK I S NJIM SVE NAŠE PROBLEME!"

KONJ JE BIO MRŠAV I BEZ ŠEDLA ... KONAČNO, KASNO TE NOĆI, OTAC JE DOJHAO S JASTUKOM ... POD RASKRVAVLJENOM ZADNJICOM ...

TAKO JE OTAC VRATIO JASTUK ... ALI NIJE SJEDIO DO KRAJA RATA!

VOLIM TE, VLADEK.

I TAKO SMIJALA SE I BILA SRETNNA, TAKO SRETNNA, DA ME SVAKI PUT LJUBILA, TAKO BILA SRETNNA.

VELIKA ZBRKA BILA ... SVI SAD ZNALI DA BUDE RATA ...

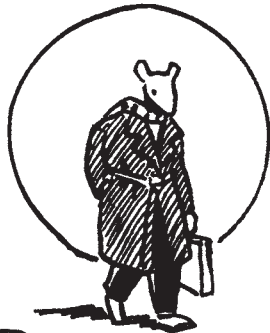
PA, ZA DANAS DOSTA, DA? UMORAN SAM I MORAM
PREBROJITI TABLETE.

G L A V A T R E Ć A

Posjećivao sam oca češće kako bih doznao više o njegovoj prošlosti ...

1939.? DA ... [MALI VOJNU OBUKU PAR DANA I ONDA, NA POČETKU RUJNA, MI NA GRANICU ...

ONDA MECI LETJELI
PREMA MENI.

UKOPAO SE **DUBLJE** U
ROV I PRESTAO PUCATI.

ALI, KAD JA POGLEDAO KROZ
PUŠKU, VIDIO ... DRVO!

A DRVO MICALO SE!

PA, AKO MICALO SE, JA MORAM PUCATI!

DIGLO RUKU DA POKAŽE ONO
RANJENO. PREDAJE SE.

ALI, JA PUCAO I PUCAO. DOK NA KRAJU DRVO PRESTALO MICATI SE. TKO ZNA;
INACE BI DRVO UPUCALO MENE!

NAKON DVA SATA BORBE, NACISTI
ZAUZELI NAŠU STRANU RIJEKE.

DAJ MI SVOJU PUŠKU!

VRUĆA JE! PUCAO SI NA NAS!

NATJERAO ME ZAPOVJEDNIK.
PUCAO SAM SAMO UZRAK!

ODGOVORIO NA NJEMAČKOM PA GA
ONAJ DRUGI SPRIJEĆIO DA TUČE ME.

ODVELI ME TAMO Gdje NAS BILO JOŠ.
RATNIH ZAROBLJENIKA.

I SVE NAS NERANJENE ODVELI NA NJIHOVU STRANU
RIJEKE DA TRAZIMO MRTVE VOJNIKE.

PAŽNJI! SVI ZAROBLJENICI ĆE NOSITI
MRTVE I RANJENE DO KAMIONA
CRVENOG KRIZA.

TII KAMO SI KRENUO?

M-MIŠLIM DA SAM VIDIO
TIJELO KRAJ RJEKE!

ZNAO JA GDJE LEŽAO ONAJ
KOJEG JA NAPUCAO.

DA, EVO!

ISKRVARIO JE!

ODNESI GA DO
KAMIONA S OS-
TALIMA.

ZVAO SE JAN ...

... I JA ZNAO DA NJEGA UBIO JA.

I REKAO SEBI:
"PA, BAR
SAM NEŠTO
NAPRAVIO!"

ODVELI NAS DO MJESTA PORED NÜRNBERGA
GDJE BILO **MNOGO** RATNIH ZAROBLJENIKA.
ŽIDOVIMORALI POSEBNO STAJATI.

TREBALI BISMO VAS
SMJESTA POVJEŠATI!

NARAVNO, NITKO OD NAS
NE REKAO NI RIJEČ.

ON DOŠAO DO MENE ... IMAO
JA MOŽDA 300 ZLOTA.

HTIO SI OVDJE
POSLOVATI?
POKAŽI MI RUKU!

U ŽIVOTU NIŠI
RADIO NI DANA!

KAO TVOJE, ARTIE,
MOJE RUKU UVIJEK
BILE JAKO NJEŽNE.

DAKLE, ŽIDOVE, NE
BRINI. NAČI ČEMO TI
POSŁA!

DRUGI NIJEMAC ODVEO NAS 4 ILI 5 DO ŠTALE.

VIDITE OVAJ NERED? ZA JEDAN SAT DA JE SVE UGLANCANO. RAZUMIJETE!

NIŠMO MOGLI ZAVRŠITI ZA JEDAN SAT!

STVARNO RADILI NAPORNO. ALI, SAT POSLIJE ...

SO!

JOŠ NIJE GOTOVO?

TO ĆE VAS KOŠTATI JUHE, LJENI GADOVI!

I NEKAKO MI ZAVRŠILI POSAO SAMO ZA SAT I POL. ALI, PAZI ŠTO RADIŠ, ARTIE!

HA?

NA TEPIH BACAŠ CIGARETA PEPEO. HOĆEŠ OVDJE KAO ŠTALA DA BUDE?

UPS. OPROSTI.

OČISTI TO, DA? ILI JA MORAM. MALA BI TO PUSTILA TJEDNIMA I NE POČISTILA.

A DOBRO ZNA KAKO S MOJA BOLEST TEŠKO MENI SAD TO RADITI.

OK, OK. EVO, ČISTO JE.

I ONDA MI ŽIVJELI I RADILI NEKOLIKO TJEDANA U ŠTALI DOK NAS NE ODVELI U JOŠ VEĆI LOGOR ZA RATNE ZAROBLJENIKE.

BRRR. POLJSKI ZAROBLJENICI SU U GRIJANIM KOLIBAMA.

DA. A NAS SU OŠTAVILI DA SE SMRZAVAMO U ŠATORIMA.

BILO UŽASNO HLADNO TE JESENI. U CIJELOJ EVROPI PTICE SMRZNUTE PADALE S GRANA.

IMALI SAMO LJETNE ODORE I TANKE DEKE.

DA NAM BAREM DAJU DOVOLJNO JEŠTI.

DRUGI ZAROBLJENICI DOBIJU DVA OBROKA DNEVNO. MI ŽIDOV I SAMO KORICU KRUHA I MALO JUHE.

DOBRO JUTRO, VLADEK.

KAMO IDEŠ?

OKUPATI SE U RIJECI.

POLUDIO SI!

BRRR, BAR ĆU BITI ČISTI I NAKON TOGA ĆE MI CIJELI DAN BITI TOPLO.

MNOGI DRUGI DOBILI SMRZOTINE. U RANAMA GNOJ, A U GNOJU UŠI.

SVAKI DAN JA SE KUPAO I VJEŽBAO DA IMAM SNAGE. ... I SVAKI DAN MI MOLILI.

BIO JA RELIGIOZAN, A NIŠTA DRUGO ZA RADITI.

ČESTO MI IGRALI ŠAH ZA ZABAVU I DA PROĐE VRIJEME.

NAPRAVIO JA GARNITURU OD KAMENJA I KRUSNIH MRVA.

I JEDNOM TJEDNO MI MOGLI PISATI PISMA PREKO MEĐUNARODNOG CRVENOG KRIŽA.

ŠAMO NA NJEMAČKOM. I VRLO PAŽLJIVO.

A TAKO DOŠAO I PAKET ...

ČOKOLADA!
CIGARETE!

DŽEM!

TAJ PAKET ZA MENE PRAVO BOGATSTVO.

ZNAO TADA DA MI OBITELJ SIGURNA, I - JER JA NIKAD PUŠIO - IMAO CIGARETE ZA MIJENJATI ZA HRANU.

I TAKO TO IŠLO MOŽDA ŠEST TJEDANA, ONDA ...

VIDI! VANI JE OGLAS!

TRAŽE SE RADJICI
Ratni zarobljenici se mogu javiti na radne zadatke regrutiranih njemačkih radnika. Osiguran smještaj i obilje hrane.

TO JE TRIKI!

NIKAD SE NE JAVLJAJI!

AKO MORAMO UMRIJETI, UMRIMO OVDJE!

NE!

NISAM SLAGAO SE!

NEĆU UMRIJETI I NEĆU UMRIJETI OVDJE! HOĆU DA SA MNOM POSTUPAJU KAO S ČOVJEKOM!

A I POŠAO BIO JAKO TEŽAK -
PLANINE MI MICALI.

NEKI SE BUNILI - ONI PREŠTARI ILI
PREŠLABI ZA TAKAV POŠAO:

ALI, ŠTO S NJIMA
BILO, TO JA NE
ZNAM.

IPAK, OSAMDESET POSTO OŠTALO. BILO DOŠTA ZA JESTI I
TOPAO KREVET. BOLJE BILO OŠTATI ...

... UVIJEK JA IŠAO ŠPAVATI UMORAN.
A JEDNE NOĆI ŠANJAO ...

... GLAS SE MENI OBRAČA. MISLIM,
MOJ MRTAV DJED ...

BIO TAKO ŠTVARAN, TAJ GLAS ...

ŠTO JE PARAŠAT
TERUMA?

SVAKI TJEDAN, U
SUBOTU, ČITAMO DIO
IZ TORE.

TO ZOVE SE - PARAŠA ... A JEDAN
TJEDAN SVAKE GODINE TO
PARAŠAT TERUMA.

PRIJE POSLA PAR NAS
MOLILO. S NAMA BIO I
RABIN.

TRENUTAK, RABINE.
KAD ĆEMO CITATI
PARAŠAT TERUMU?

... ŠREDINOM VELJAČE -
JOŠ SKORO TRI MJESECA
OD DANAS. ZAŠTO?

ISPRIČAO MU SAN ...
NADAJMO SE DA JE
TOČAN. BOJIM SE DA SE
NIKAD NEĆEMO IZVUĆI
ODAVDE.

TAKO MI RADILI,
DAN ZA DANOM.
PREŽIVJELI.
TJEDAN ZA TJE-
DNOM. SVE ISTO.

DOK, JEDNOM ...

DOŠLI PUNO GESTAPA I WEHRMACHTA.

GLEDAJTE-
VOJSKA!

PAŽNJA, PAŽNJA! POSTROJTE SE NA
CEŠTI U DVA REDA! ODMAH!

MI BILI NEMIRNI. NE ZNALI ŠTO
BI S NAMA ONI MOGLI.

UVIJEK JA STAJAO U DRUGOM REDU.

(PŠŠT - VLADEK.)

NIŠAM HTIO DA ONI MENE PUNO VIDE.

NETKO DOVUKAO SE
DO MENE.

RABINE!

ZNAŠ LI KOJI
JE DANAS DAN?

SUBOTA, NARAVNO.

ALI, ZNAŠ
LI KOJA
SUBOTA?

PARAŠAT
TERUMA!

NA PUTU JA SJEDIO S RABINOM.

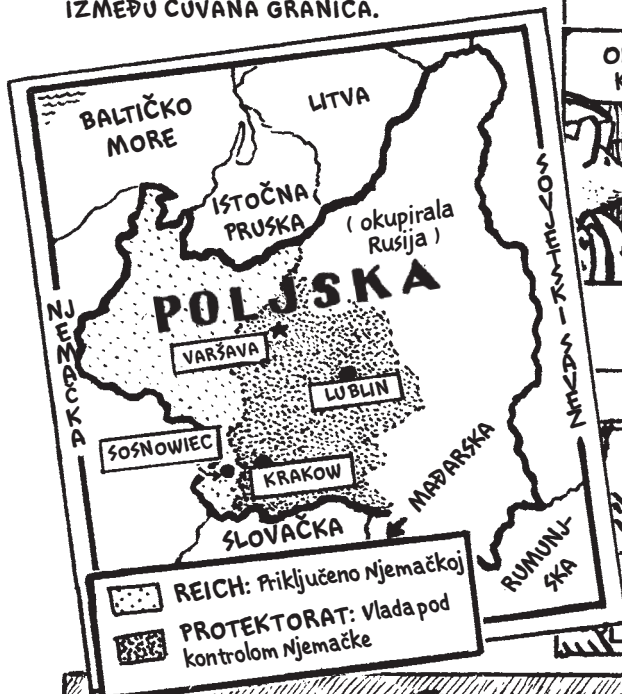
DAKLE, SINE. SAD VIDIM DA SI "ROE HANOLED", ONAJ KOJI VIDI ŠTO DONOSI BUDUĆNOST.

HEJ! ČINI SE DA JE VLAK PROŠAO ŠOSNOWIEC!

VLAK NIJE STAO I SVI SE ZABRINULI.

VIDIŠ, NACISTI PODIJELILI POLJSKU U DIJELOVE: PROTEKTORAT I REICH, A IZMEĐU ČUVANA GRANICA.

VLAK POTPUNO PROŠAO MOJ DIO POLJSKE - REICH - I STAO TEK U PROTEKTORATU.

ONI S PAPIRIMA ZA KRAKOW - VAN!

A KAD VLAK STAO U VARŠAVI, RABIN IZAŠAO.

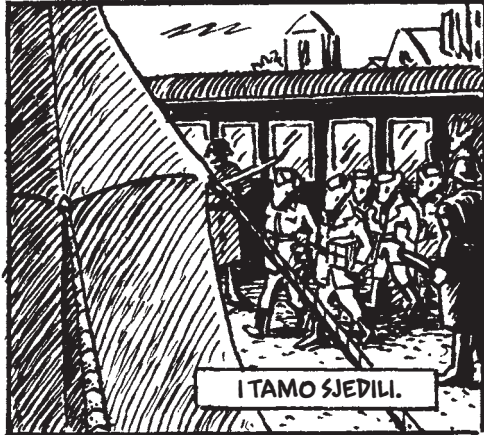
PISAT ĆU TI.

ALI, NIKAD VIŠE ČUO OD NJEGA. U VARŠAVI BILO TAKO GROZNO, SKORO NITKO PREŽIVIO.

A VLAK OTIŠAO DALEKO OD ŠOSNOWIECA. ODVEZLI ME NA SJEVER, DALEKO - MOŽDA 550 KILOMETARA - SVE DO LUBLINA. TAMO NAS SVE IZ REICHA ISTOVARILI.

U LUBLINU ODVELI NAS DO VELIKIH ŽATORA ...

I TAMO SJEDILI.

KONAČNO DOŠLI NEKI LJUDI DA NAS VIDE OD ŽIDOVSKJE VLASTI ...

ZAŠTO NAS DRŽE OVDJE?

SITUACIJA JE VRLO LOŠA ... BAŠ PRIJE NEGO ŠTO ŠTE DOŠLI, BILA JE TU DRUGA GRUPA OSLOBOĐENIH RATNIH ZAROBLJENIKA ...

... PRIJE DVA DANA SU IH NACISTI ODVELI U ŽUMU ...

... I STREJALI IH ŠVE - UBILO SU 600 LJUDI!

MI BILI SLJEDEĆA SKUPINA!

MISLIO SAM DA SU TE OSLOBODILI KAO RATNOG ZAROBLJENIKA!

TAKO BAŠ ...

MEĐUNARODNI ZAKONI NAS ŠTITILI KAO POLJSKE RATNE ZAROBLJENIKE.

ALI, KAO ŽIDOVA U REICHU SVATKO NAS MOGAO UBITI NA ULICI!

ONDA, KAD DOŠAO DAN ...

ORBACH BIO PRIJATELJ MOG UJAKA - IMAO
DVIJE LIJEPE KČERI MOJIH GODINA.

NA KRAJU, KAD SE JA
VRATIO U SOSNOWIEC,
POSLALI IM PAKETE
HRANE ...

... JEDNO VRIJEME MI BILI
DOBRO ... A ONI PISALI
DA ONI SRETNI JER IM MI
POMOGLI PREŽIVJETI ...

... ONDA ONI PIŠU DA
NIJEMCI ZADRŽAVAJU
PAKETE. ONDA PRESTALI
PISATI.
GOTOVO.

VLAKOVI JOŠ UVIJEK IDU OD PROTEKTORATA DO REICHA. SAMO, TREBALI LEGALNI DOKUMENTI. NARAVNO, JA IH NEMAO ...

OD RODITELJA DO SOSNOWIECA NIJE DALEKO.

UPI I RECI DA SI DOBILA PISMO OD MENE I DA DOLAZIM ZA TJEDAN DANA.

STAJAO NA VRATIMA, SLUŠAO ...

NE ŠALI SE S TIMI DA VLADEK ŠTVARNO DOLAZI, I NAMA BI PIŠAO!

IZNENAĐENJE!

O, MOJ BOŽE.

VLADEK!

PODIGAO JA SINA. IMAO JE 2 I POL.

RICHIEU!

BUAA

POČEO VIKATI.

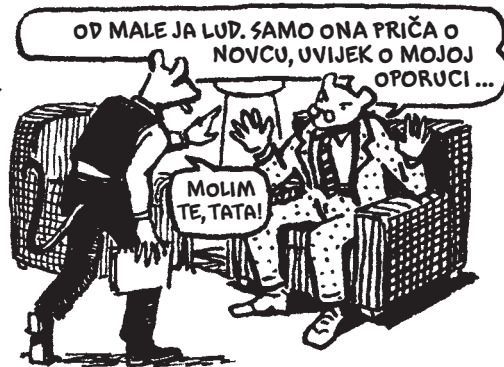
ZAŠTO PLAČEŠ, SINE? JA SAM TI OTAC!

BUAA

ŠMRC E PUCETA, METALNA PUCETA, TATA - HLADNA SU.

I NE TREBAM PRIČATI KAKVA VELIKA SREĆA U KUĆI BILA.

GLAVA ČETVRTA

